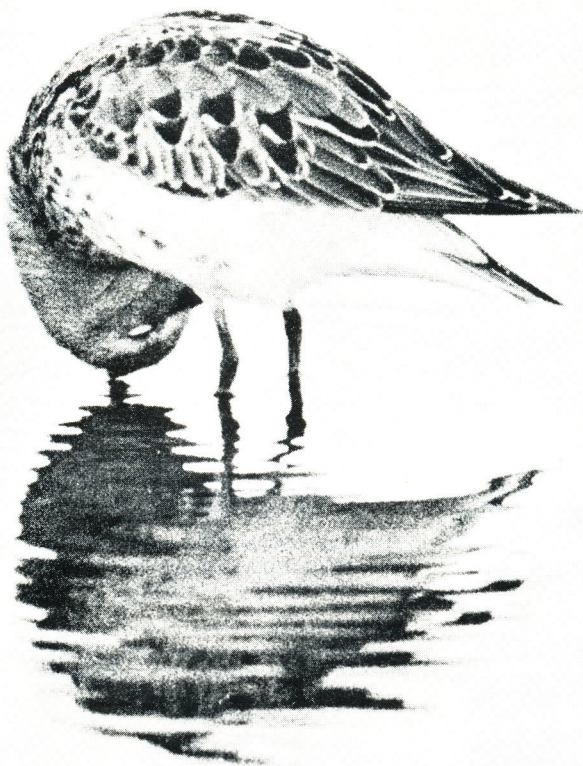
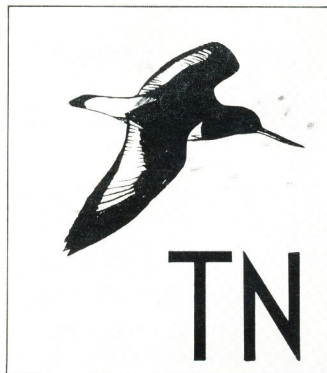

TRØNDESK NATUR

NR. 3 – 1973 – 2. ÅRG.

INNHOOLD:

Sopptips.....	side 4
Costa del skrap.....	» 9
Vern av dyrket mark.....	» 12
SNM – samarbeidsgrupper.....	» 15
Rykkjadalen.....	» 16
Fakta om havørn Vikna 1972/73.....	» 18
Fra postkassa.....	» 20
Carl W. Gotaas.....	» 27

Forside: Myrsnipe, Tarva

Foto: Torgeir Nygård

MURGÅRDEN

THOMAS ANGELLS GT. 22

TELEFON 32830 - TRONDHEIM

BRILLESPEIALISTER

**Hvis
vi
skal
over
leve**

Vi driver rovdrift på naturen og forgifter våre omgivelser som stadig flere skal leve i. Slik ødelegger vi vår egen og vår klodes framtid.

Hvis vi skal overleve (A Blueprint for Survival) tar opp den overhengende øko-krisen, analyserer problemene og foreslår tiltak som kan bremse den farlige utviklingen.

Denne kriseplanen for å overleve er tiltrådt av 37 ledende egleske naturvitenskapsmenn, og er det viktigste dokument og natur-/miljøvern siden Rachel Carsons "Den tause våren".

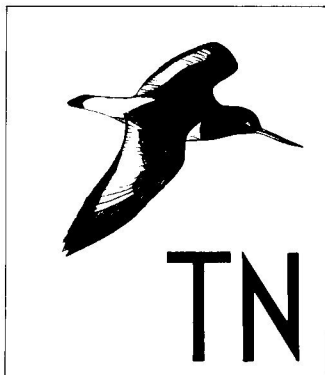
DEN ER HYPERAKTUELL!

Kr. 25.-

tiden

Redaksjonen: Karl H. Brox
Jon Suul
Adresse: Postboks 2156
7001 Trondheim
Postgiro: 3 60 19 52
Abonnementskostnad 1973 kr. 10,00

Trykk: Rosenborg Offsettrykkeri.

Nr. 3 oktober 1973 — opplag 1000

Trondheim 5. oktober 1973

EN GAVE TIL FOLKET

Advokat og hotelleier Per B. Holaker, som døde i høst, har skjenket en vesentlig del av sin eiendom Kongsvold Fjeldstue til den norske Stat, ved Miljøverndepartementet. Forutsetningen for gaven er at eiendommen går inn som en del av Dovrefjell nasjonalpark, og at den blir brukt som forskningsstasjon for botanikk og zoologi, med særlig vekt på fisk- og viltforskning.

Alle som kjenner det minste til Kongsvold Fjeldstue og det terreng eiendommen ligger i, vet at dette er en betydelig gave, og at den vil være en verdifull tilvekst til den kommende nasjonalparken. Holaker kjempet lenge og intenst for opprettelsen av Dovrefjell nasjonalpark, både for dette, og ikke minst for den gaven han har kommet med etter sin død, vil hans navn for alltid være knyttet til denne vår tolvte nasjonalpark.

Opprettelsen av parken har latt vente på seg. I den senere tid har det ikke vært noen hemmelighet at det har stått på en del uoverensstemmelser mellom Miljøverndepartementet og Dovre kommune. På et møte mellom partene på Dovre mot slutten av september ble uoverensstemmelsene ryddet av veien, og det er derfor nå håp om at parken kan komme om relativt kort tid. Vi imøteser realiseringen av parken med glede, og håper at saken kan la seg løse i inneværende år.

K. H. B.

Vi gjør oppmerksom på at TNs prøvenummer, som kom i fjor høst, og nr. 1/73, nå ikke lenger kan skaffes. Nr. 2/73 kan imidlertid ennå bestilles.

Red.

SOPPTIPS

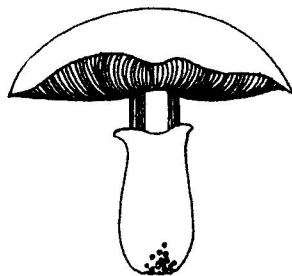
av Agnes Rian

En kjent professor i botanikk som var sensor da jeg avla soppkontrollørprøven for 20 år siden, sa at det var den høyeste form for nestekjærlighet å lære andre mennesker å plukke sopp. Ulempen ved det er bare at det ikke blir noe sopp igjen til en selv.

I løpet av de årene jeg har arbeidet med sopp her i Trondheimsdistriktet, har interessen for sopp-sanking stadig vært stigende. Til å begynne med var det bare en håndfull mennesker som forsto å ta vare på denne føden som finnes ute i skog og mark, men etterhvert er det kommet flere og flere sopp-plukkere som med stor entusiasme går inn for å lære seg noen nye arter hvert år.

Det er nemlig ingen vanskelighet å lære seg å plukke sopp. Litt av kunsten består i å konsentrere seg om noen få, enkle sopparter, lære disse skikkelig å kjenne, og ikke la seg forvirre av det mylder av sopp som ellers finnes i naturen. For sopp er, når den er vel tilberedt, god mat, hva enten den brukes som tilsetning til andre retter eller som en liten selvstendig aftensrett.

En rekke storsopper er spiselige, men bare et fåtall er virkelig gode og kan regnes som en delikatesse. Fler-tallet av storsoppene er imidlertid uspiselige av forskjellige grunner, noen er for små, andre er seige, bitre eller skarpe, ja noen er til og med dødelig giftige. Av de siste har vi relativt få. Det finnes ingen enkel regel for å skille giftige sopper fra de spiselige. Sølvskje i kokevannet reagerer ikke på disse giftstoffene. Kvr og andre dyr er glade

i sopp, men hva de spiser er til liten nytte for oss, fordi de kan reagere helt annerledes på gifter enn hva vi gjør. Det må derfor være innlysende at en aldri spiser sopp før en med sikkerhet *vet* hva det er man har for seg og *vet* at soppene er spiselig.

Når nybegynneren skal gå igang med å lære å plukke sopp, er det viktig å være oppmerksom på det utstyret man da bruker, nemlig kurv og kniv. Bruk ikke papirposer, ryggsekk eller slik pakning at soppene blir klemt. Sopp bør helst plukkes i tørrvær, og må ikke oppbevares i plastposer eller annen tett pakning, da råtner nemlig soppene raskt. Man plukker bare unge, friske eksemplarer, ikke gamle, mugne og råtnende sopper.

Rensing av soppene foregår på finnestedet. Husk at det er mat som behandles, jord og rusk må ikke forekomme i kurvene. Noen sopper er vanligvis veldig angrepet av mark og

bør skjæres igjennom før de legges i kurvene. Enkelte arter har en treaktig stilk som bør fjernes. Hatthuden på en del arter er nokså tykk og seig og bør fjernes.

Den egentlige soppesongen starter som regel i midten av august og varer til begynnelsen av oktober. Når frosten kommer, forsvinner de fleste storsoppene. Soppenes mycelium er flerårig og finnes i jorden eller veden hele året. Frukt-legemene dannes derimot til bestemte tider av året, så har man kommet over et område hvor det vokser sopp en kjenner, bør man vokte godt på det og helst ikke fortelle det bort. Man kan da bare oppsøke sin egen "hage" år etter år.

Jeg vil forsøke å gi en kort beskrivelse av de sopparter som jeg anbefaler nybegynnere å gå på jakt etter:

1. Kantareller.

Dette er en renslig sopp, lett å

plukke og innbyr ikke til feiltakelse av noen art. Vi finner den på mosebunn og gressbevekste steder i barskog og løvskog. Hatt 2–12 cm bred, egg-gul, som ung svakt hvelvet med innrullet rand, senere traktformet med uregelmessig bølget rand. Kjøttfull, fast, hvitt kjøtt, som kan trevles opp på langs. Hatt og stilk går jevnt over i hverandre, stilken samme farge som hatten. Lukt behagelig, smak mild. Fri for snegler og også oftest for mark. Best som stekt. Kan hermetiseres eller dypfrysas.

2. Lys piggsopp.

Meget alminnelig og lett å finne i blandings- og barskog, hvor den ofte vokser i store grupper, til dels sammenvokst. Vi tar bare unge eksemplarer, de gamle blir lett beske. Hatt 4–15 cm bred, blekgul, kjøttfull, hvelvet, uregelmessig bølget i kanten. Piggene nesten hvite, spisse, tettstilte, ulike lange og skjøre, og lar seg lett

Rød fluesopp

Foto: O. Gjærevoll

løsne fra hattkjøttet. Stilk kort, tykk, nesten hvit. Smak mild, men gjerne med besk ettersmak. En delikat og god stekesopp. Kan også hermetiseres eller dypfryses.

3. Fåsesopp

En vanlig sopp i granskogen. Hatt 6–10 cm bred, hvitaktig med ujevne, grågule eller gråbrune flekker, hvelvet, bølget og uregelmessig, tykk og kjøttfull, tørr. Overflaten glatt, men hos eldre sopper sprekker den opp i ruter. Kjøttet er hvitt, hardt og fast, men lett å brekke. Porelaget hvitt, ved berøring gulflekket. Smak søtaktig, eldre eksemplarer litt besk. Ofte flere fruktlegemer sammenvokst. Vanlig fåsesopp er spiselig og god og passer til all slags tilberedning.

4. Matriske

Oransjerød sopp, hatt 5–10 cm bred, med konsentriske soner som ofte er grønnlige. Hele hatten blir av og til som eldre helt grønn. Bryter man på skivene, tyter det ut en gulrotfarget melkesaft, noe som gjør den lett kjennelig, idet ingen andre større skivesopper har denne egenskap. Kjøttet er gulrødt, ostaktig sprøtt og lett å brekke. Lukt meget behagelig, smaken hos fersk sopp litt besk, men det forsvinner helt når den tilberedes. Vokser på fuktige, gressbevokste steder i granskog, særlig i ung skog. Matriske er dessverre svært ofte markspist, så hver enkelt sopp bør deles på langs og renses ute, slik at en ikke risikerer å få med seg ubrukelig sopp hjem. En delikat sopp, kan med fordel stekes, men egner seg også ypperlig for hermetisering eller dypfrysing.

5. Rødskrubb

Hatten 8–20 cm bred, teglrød-orangefarget, og særlig hos unge

sopper henger hatthuden ut over hattkanten. Stilk svartskjellet. Rør først lyst blek gul, siden skittenhvite. Hvitt kjøtt som ved overskjæring blir grå-fiolett-svart. Smak mild. Uten lukt. Vokser vanligvis i løvskog, men forekommer også over tregrensen. Meget alminnelig. En spiselig og god sopp. Da den blir svart ved tilberedning, passer den best sammen med mat hvor fargen ikke sjenerer.

6. Steinsopp

Den aller beste av rørsoppene er steinsoppen eller herresoppen. Vokser i løv- og blandingsskog. Hatt 6–20 cm, halvkuleformet-hvelvet, tørr og meget kjøttfull. Fargen på hatten skifter fra lysebrun til svartbrun. Rørlaget som kan flåes av, er til å begynne med hvitt, blir etterhvert gulgrønt. Stilk tykkest på midten eller nederst, lysebrun med hvitt, finmasket årenett øverst. Kjøtt hvitt, først ganske hardt, senere mer mykt og svampet, noe rustbrunt under hatthuden. Steinsoppen regnes blant våre aller beste matsopper og den passer godt til all slags tilberedning. Bare hos eldre eksemplarer bør rørlaget fjernes.

7. Matblekksopp

På fet jord, på gressmark, i hager, gartnerier, på søppelfyllinger, gjødseldynger og kirkegårder vokser matblekksoppen som hører til våre aller beste spiselige sopper. Hatt 5–12 cm høy, først glatt og hvit-blek-brun, siden flosset, skjellet, toppen brunaktig, noe klebrig. Skiver meget tettstilte, først hvite, så rosa, tilsist svarte og henflytende. Stilk rett, glatt med smal, hudaktig ring. Kjøtt hvitt, skjørt. Fruktlegemene vokser raskt og står bare i noen få dager. Rosa eller svarte skiver må ikke brukes. Bør renses i vann og oppbevares fuktig før tilberedning. Avgir en ypperlig suppe-

kraft og kommer best til sin rett stuet i sin egen kraft. Egner seg både for hermetisering og dypfrysning, men kan ikke saltes eller tørkes.

Tilberedning av sopp

Kan soppen tørr-renses er det å foretrekke, men ellers skyller man den under rennende vann og lar vannet renne godt av før tilberedningen. Skal soppen kokes, så tilsett nesten ikke vann. Skjær den i små biter og legg den nesten tørr i kokekaret med litt salt — den avgir selv tilstrekkelig kraft til kokingen.

Skal man steke soppen, har man den på tørr panne. Den vil da hurtig avgi en mengde kraft, som man enten kan slå av eller la dampe inn. Deretter brukes soppen i smør eller olje. Man tilsetter så litt salt, pepper og krydder forøvrig etter smak og behag.

Ved hermetisk nedlegging kokes først soppen uten nevneverdig tilsetning av vann — ca. 10 minutter. Haes deretter over på vanlige hermetiseringsglass (kraften må være med) og steriliseres i én time. Neste dag prøver man så om ringene sitter fast. Hvis ikke, må man hermetisere om igjen.

Da mange mennesker i dag eier eller har tilgang på dypfryser, er det blitt vanlig å dypfryse soppen. Man skjærer den i småbiter, lar den få et oppkok i sin egen kraft, avkjøles så raskt og haes i egnede frysepakninger. Den bør fryses i sin egen kraft.

Man kan også smørsteke soppen og fryse den inn, men oppbevaringstiden vil her bli kortere p.g.a. at smøret har tendens til å harskne.

Er man på hytta eller andre steder hvor det kan være vanskelig med oppbevaringsmuligheter, kan man tørke soppen, som da ikke må vaskes, bare renses godt. Ved lufttørrking deles soppen i mindre deler og tres på tråder som henges opp på et tørt, luftig sted. Man kan også bre soppene utover på et

passende underlag, men ikke glemme å snu på dem av og til. Ovnstørrking er lettvintere. Man benytter en stekeovn, hvor temperaturen kan holdes noenlunde lav. Varmen må ikke være for sterk, så soppen blir brent. Den tørkede soppen oppbevares best i tette bokser eller glass. Før bruk legges den i vann for å svelle ut. De fleste sopper egner seg til tørking, bare ikke matriske, sjampignon og blekksopp.

Og så til slutt noen få ord om soppforgiftning. Er man i minste tvil om soppens anvendbarhet er det bedre å kaste den enn å risikere å bli syk. Den første virkning av en soppforgiftning skal i alminnelighet ytre seg som en uvelfornemmelse med svimmelhetsfølelse, halsbrenne, flimring for øynene, kaldsvetting, oppstøt, hjertebanking, besvimelse, mavesmerter med eller uten heftig diarré. I forgiftningstilfelle må det raskest mulig skaffes legehjelp.

Som bekjent har det lett for i bedervede eggehvitelidige fødemidler å danne seg forråtnelsesgifter. På samme måte som man, særlig i sommervarmen, må være forsiktig med fisk, kjøttdeig, pølser etc., må man også være forsiktig med sopp. Stort sett er rå sopp lite holdbar, man bør helst tilberede soppen samme dag den er plukket. Må man oppbevare den til neste dag, bør den ligge kaldt. Man må bare se opp for muggdannelse, dårlig lukt eller tegn på forråtnelse.

Disse soppartene som jeg har nevnt her hører til de aller enkleste, de er lette å lære og har ingen dobbeltgjengere. Gå ikke som nybegynner igang med for mange arger, men lær noen få skikkelige, slik at man kan være 100% sikker på at soppen er anvendelig som mat. Riktig spennende blir det når hele familien går inn for å lære sopp, og så konkurrerer om hvem som kan lære seg flest arter på en sesong.

God soppjakt.

NÅ ER DEN KOMMET!

BOKEN OM GRESSÅMOEN NASJONALPARK
VED JØRN SANDNES, BJØRN EIDISSEN OG SVEIN EFTELAND

LUTHERSTIFTELSENS FORLAG

Parti ved Luru

nå skal det være
Stratos

Kjøp Stratos melkesjokolade idag.
Se hvor porøs og deilig den er.

COSTA DEL SKRAP – INDRE TRONDHEIMSFJORD

Torfinn Rohde
formann i Steinkjer
Feltbiologiske
Forening

Etter mønster av en lignende undersøkelse i Ytre Oslofjord (Norderhaug 1969, 1972) gjennomførte Steinkjer Feltbiologiske Forening på vårparten 1972 en oppsamlingsaksjon av skrap på Steinkjers kommunale badeplass Paradisbukta ved Beitstadfjorden. Hensikten med aksjonen var foruten selve oppryddinga, å forsøke å klassifisere de forskjellige avfallstyper, og å få en oversikt over hvilke kategorier av avfallet som representerer den største belastning på strandsonen.

Aksjonen ble fulgt opp våren 1973, denne gang i samarbeid med Steinkjer Natur og Ungdom. Undersøkelingsområdet i -73 var strandstrekningen på sørsida av fjorden fra elva Figgas utløp og vestover. Dette området blir også benyttet som badeplass av Steinkjerbefolkningen. Samtidig med undersøkelsen i Steinkjer ble det arrangert lignende aksjoner i Beitstad (Moldbrua og nordover), Mosvik (sentrum, mellom forretningene), Stjørdal (Vikanlandet), Ytterøy (Hokstad), Frosta (Manneset) og Inderøy (Sakshaug). På Frosta ble det også foretatt undersøkelser i 1972. Ved alle undersøkelsene utenom Steinkjer ble aksjonen utført av skoleelever.

Skrapet ble klassifisert slik, fig. 1 og fig. 2 viser.

Under 1972-undersøkelsen ble 4863 objekter innsamlet på 300 m strandlinje fordelt på 2 lokaliteter. I 1973 var de tilsvarende tall 3093 objekter på

3070 m strandlinje, fordelt på 7 lokaliteter. Klassifiseringen ga følgende resultat, se tabell 1, fig. 1 og 2.

Plastproduktene inntar en dominerende rolle, ca. halvparten av alt søppelet kommer inn under denne kategori. Betrakter vi plastproduktene internt, ser vi at gruppen vakuumplast/tobakksplast/plastposer er den tallrikeste (fig. 2). Dette er en naturlig følge av det enorme forbruk av emballasje innen dagligvarehandelen. Den høye prosenten av jordbruksplast har sin forklaring i at fjorden overalt er omgitt av rike jordbruksbygder.

Gruppen metallprodukter er den nest største. Storparten av objektene er her emballasje. At vi finner mindre metallskrap enn plast, skyldes primært at plastens bruksområde er mye større og blir mye mer benyttet enn metall. Sekundært skyldes det at metall har en mye kortere nedbrytningstid enn plast ute i naturen. Det siste forholdet kan imidlertid ikke regnes med for de områder der det ryddes flere år etter hverandre, da metallens nedbrytningstid i alle tilfelle strekker seg over flere år.

For den tredje største gruppen, pappprodukter, gjelder nok det samme som for metall. Også denne formen for emballasje har etterhvert blitt forskjøvet av platen, dessuten brytes papp og papir relativt lett ned. Et innslag som imidlertid gjør seg gjeldende i skrapfloraen, er melkekartongene (fig. 2). Det er en av de

Fig. 1 Strandskrapets sammensetning i indre Trondheimsfjord. Alle områder (se tabell) slått sammen.

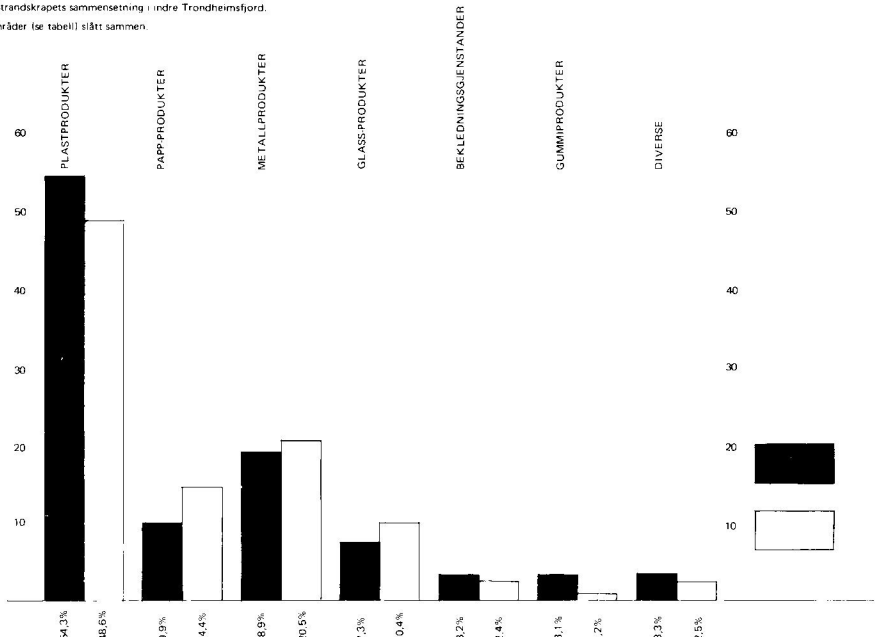
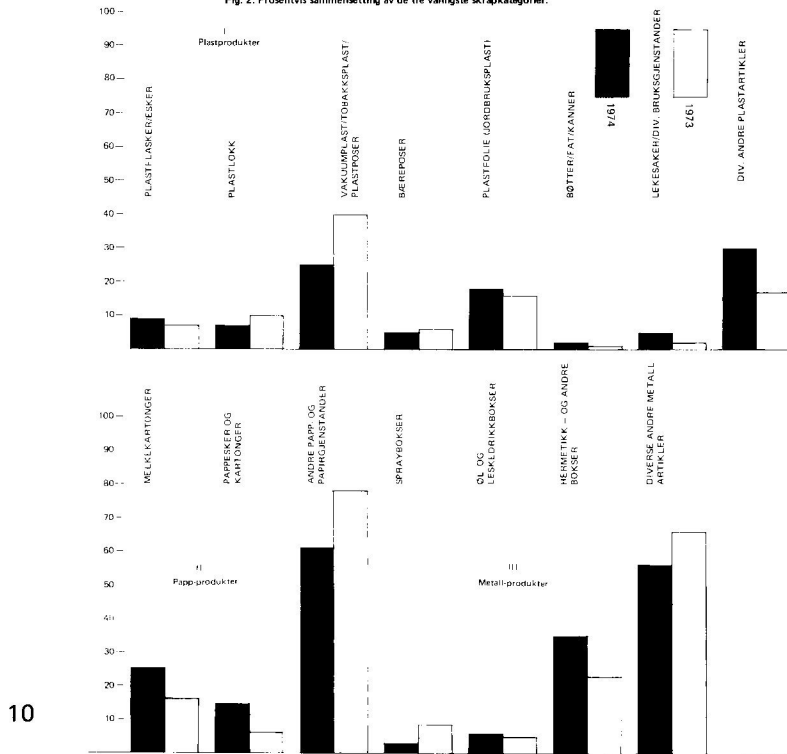

Fig. 2. Prosentvis sammensetning av de tre vanligste skrapkategorier.

skrapobjektene en først legger merke til, både p.g.a. tallrikhet og p.g.a. fargerikhet og størrelse.

Glassproduktene er den gruppen som viser de største variasjoner fra sted til sted, fra 2,4% på Frosta (1973) til 46,2% i Mosvik. De høye tallene fra Mosvik kan skyldes at undersøkelsen ble foretatt i et område mellom to forretninger, slik at mye av skrapet kan være knuste tomflasker — slengt igjen av uomtenksomme personer.

Glass blir benyttet i like stor grad som papp og metall til emballasje. At dets prosentvise andel er mindre, kan ha sin årsak i at glassemballasje til en viss grad blir tatt vare på og benyttet om igjen, og at det for enkelte typer glassprodukter gis muligheter for retur.

De tre siste gruppene: bekledningsgjenstander, gummiprodukter og diverse utgjør en forholdsvis liten del av søplet. Enkelte steder er de overhode ikke representert.

Sammenligner vi 1973-undersøkelsen med undersøkelsen i 1972 (bare for Steinkjer og Frosta), ser vi at de forskjellige kategoriene ikke viser særlig store prosentvise variasjoner i de to årene, tabell 1, fig. 1. Heller ikke innenfor hver hovedgruppe synes det å være store forskyvninger, fig. 2.

Betrakter vi de to områdene — Steinkjer og Frosta — hvor det har foregått aksjoner to år på rad, finner vi en kraftig nedgang i antall objekter pr. 100 m strandlinje fra 1972 til 1973 begge steder (tabell 1). På Frosta har dette sin forklaring i at det er akkurat samme område som er ryddet begge årene. Dessuten må en kunne anta at storstormen høsten 1971 skylte unormalt mye søppel opp på strendene, noe som også kommer til uttrykk i resultatene fra Steinkjer (Paradisbukta) våren 1972. For Steinkjers vedkommende må en i tillegg ta i betraktning at Paradisbukta ligger mer

utsatt for vestaværet enn Figgområdet (undersøkt 1973), og dessuten blir Paradisbukta benyet til badeplass i langt større grad enn strendene ved Figgas utløp.

I forbindelse med aksjonen i Steinkjer våren 1973, arrangerte deltakerne ei utstilling av avfallet på byens torg med plakater som opplyste om mengden av skrapet og arten av forsøpling.

Det er meningen at aksjonen også skal følges opp i de nærmeste årene for å se hvordan forsøplinga av strandområdene utvikler seg. Vil mengden av søppel tilta eller avta, og vil en i framtida få en enda større dominans av f.eks. plastprodukter i forhold til lettere nedbrytbare avfallsstoffer? Disse spørsmål er det en håper å finne et svar på ved å foreta liknende undersøkelser i noen år framover.

Herved rettes en takk til alle som har deltatt i ryddeaksjonen 1973.

Litteratur:

Norderhaug, M. 1969. Oslofjorden 1968: En studie i skrap. *Norsk Natur* 1969 (1): 22—26.

Norderhaug, Ann og Magnar: Costa del skrap (Oslofjorden 1970). *Norsk Natur* 1971 (2): 42—44.

VERN AV DYRKET MARK – EN VIKTIG NATURVERNSAK

av Arne Moksnes

Bare en svært beskjeden del av vårt land består av dyrket mark. Det aller meste utgjøres av mindre produktive arealer. Større sammenhengende områder av kulturjord fins hovedsakelig på Østlandet og i Trøndelag. For Trøndelags vedkommende er det særlig i flatbygdene på østsida av Trondheimsfjorden vi finner de beste jordbruksområdene.

I Trøndelag som ellers i landet er vi i dag vitne til at mye verdifull jord blir benyttet til andre formål enn jordbruk. Dette er særlig tilfelle i nærheten av byer og tettsteder hvor store arealer er blitt lagt under asfalt og betong eller på annen måte tatt ut av matproduksjon. I den senere tid har det ofte hevet seg røster mot denne utviklingen. Mange har med rette hevdet at dette er en svært uheldig utvikling i et land med så begrensede arealer og i en verden hvor sult og underernæring hører til dagens orden.

Det faktiske forhold er at Norges areal av fulldyrka jord i perioden 1959–69 avtok med mellom 150.000 og 160.000 dekar. Dette skjedde på tross av en utstrakt nydyrking. Antall dekar pr. innbygger og vår selvforsyning av matvarer har gått betenkelig tilbake. Mindre enn halvparten av den mat vi i dag trenger, har norsk produksjonsgrunnlag. Hvis Norge i en krisesituasjon nå skulle bli isolert slik at mat- og kraftforimporten stoppet opp, ville vanskelighetene bli mye større enn under siste verdenskrig.

Mange vil hevde at det ikke lenger er realistisk å regne med at Norge noen gang skulle bli henvist til å eksistere bare på egne matvareressurser. I mellomkrigstida ble det også hevdet slike meninger. Faktum er imidlertid at Norge to ganger i vårt århundre har vært henvist til egen matvareproduksjon. Men selv om vi ser på oss som verdensborgere, blir ikke situasjonen lysere. I en verden hvor sult og underernæring er et av hovedproblemene, er det uforståelig med en fortsatt senking av en selvforsyningsgrad som allerede ligger under 50%.

Vi må også huske på at det er den beste jorda, som oftest flat mark inntil byer og tettsteder, som går ut av produksjon. Det meste av den udyrka dyrkbare jorda i Norge ligger i forholdsvis stor høyde over havet og langt mot nord. Ved oppdyrking av disse arealene er det vesentlig forproduksjon som kan økes og ikke produksjon av direkte menneskeføde. Selv om vi altså hadde maktet å holde arealene oppe ved nydyrking, hadde vår matproduksjon gått tilbake.

Arbeidet for å heve vår selvforsyningsgrad av matvarer bør i dag være en av de aller viktigste oppgaver for miljøvernet. I denne forbindelse er det av den største betydning at vi får et sterkere vern av dyrket mark. Dersom vi skal makte dette, kreves det vilje til å ta disse problemene alvorlig, ikke minst på det lokale plan. Jordvern bør bli et overordnet prinsipp i planleg-

gingen i kommunene og i fylkene. Kanskje aller viktigst er det med en samlet vurdering av ressursene i større områder — f.eks. i fylker eller landsdeler. For Trøndelags vedkommende bør i alle fall arealene i flatbygdene på østsida av Trondheimsfjorden vurderes samlet.

Langs Europaveg 6 — spesielt fra Melhus i sør til Steinkjer i nord — er det i dag i ferd med å utvikle seg en "båndby". Dersom denne utviklingen ikke blir planmessig styrt, er det fare for at store og verdifulle landbruksområder vil gå med. Det må derfor være et viktig mål å lede eventuell byutvikling mot mindre produktive arealer.

I Trøndelagsfylkene har det i femårsperioden 1965–69 vært en samlet avgang på 11845 dekar dyrka mark. Følgende tabell viser hvor

mange prosent av dette som er avgitt til ulike formål:

Skogplanting	9%
Boligbygging	28%
Industribygg, forretningsbygg o.l.	6%
Skoler, kirker, humanitære formål	7%
Idrettsplasser, lekeplasser, flyplasser	1%
Veger	12%
Andre formål	18%
Dyrket mark inngått i områder regulert til annet enn jord- bruksformål, og hvor jordloven ikke er gjort gjeldende	19%
<u>Totalt</u>	<u>100%</u>

Det som er avgitt til skogplanting, er for det meste dårlig jord. Denne vil også kunne nydyrkes igjen om nødvendig. Vi ser at størsteparten av

Tegning: Bjørn Gidstam — fra Sveriges Natur nr. 4-1973

arealene som går tapt, blir lagt ut til boligbygging eller blir dekket av asfalt og betong. Disse områdene vil stort sett ikke kunne føres tilbake til matproduksjon – og dette er ofte den beste jorda. Spesielt ille er det at så stor andel har gått med til boligbygging. Dette er uøndvendig på grunn av alt vårt uproduktive areal som kunne benyttes (og som også byr på penere tomter).

Enkelte har hevdet at det i noen områder vil bli for dyrt å verne kulturjord mot boligbygging. Dette er imidlertid et syn som er basert på helt kortsiktige lønnsomhetsberegninger. Situasjonen i dag er slik at det ikke kan være noen tvil om at det på lang sikt vil lønne seg å verne om kulturjorda.

I Trøndelag er misbruket av dyrket mark særlig iøynefallende omkring Trondheim hvor mye av byens ekspansjon stadig skjer på bekostning av kulturjord. Men også i kommuner som f.eks. Stjørdal og Verdal foregår det uvetlig boligbygging på dyrket mark. Imidlertid fins det enkelte små lyspunkter – f.eks. at arealer i umiddelbar nærhet av Trondheim er blitt regulert for jordbruksformål. Videre er det et godt tegn at Trondheims befolkningsvekst har vist tendenser til stagnasjon og at Miljøverndepartementet har anbefalt at en i byens generalplan legger opp til en svært lav befolkningsøkning.

Det moderne naturvernet i Norge har engasjert seg sterkt når det gjelder inngrep i utmarksområdene, slik som f.eks. vannkraftutbygging, vegbygging og moderne skogsdrift. Når det gjelder misbruket av vår kanskje aller viktigste ressurs, kulturjorda, har naturvernet av en eller annen grunn gått stillere i dørene. Jordvern burde i dagens situasjon være en av de aller viktigste arbeidsoppgavene. Natur- og miljø-

vernet burde samle kreftene om arbeidet for å få en lov som setter generelt forbud mot at fulldyrket mark blir benyttet til utbyggingsformål.

TILLEGG TIL FUGLELIVET I SELBU

I løpet av sommeren 1973 er to nye arter for Selbu notert og kan tilføyes listen publisert i TN nr. 2 1973.

Den 8. juli 1973 ble det sett en skogsnipe med unger – bare en unge ble sett, men oppførselen tydet på at det var flere. Observasjonen ble gjort ved Guldseth i Selbu.

På Storholmen i Sørungen, Selbu, ble det den 14. juli sett en temminck-snipe. Den hadde en urolig oppførsel, som tydet på at den hadde unger i nærheten.

Jostein Sandvik

SNM – SAMARBEIDSGRUPPER FOR NATUR- OG MILJØVERN

SNM er samansatt av mennesker som har det sams at dei vil arbeida mot den øydinga av natur og miljø som ein ser i vår tid. SNM er tverrpolitisk slik at alle som vil taka vare på dei verdiane som no er trua, kan vera med. Den ideologiske bakgrunnen som alle SNM-arar har, er det økologiske heiskapsynet. Ein kan kort definera økologi som: Læra om samspelet (likevekta) i naturen.

SNM har til no berre vore aktiv i dei store byane. Dei naturlege arbeidsfelta har SNM har difor vore og er: Arbeid for betre offentlege kommunikasjonar parallelt med arbeid mot privatbilismen i bykjernen, arbeid for at industrien sine utslepp skal minskast, arbeid for å betra miljøet på arbeidsplassane, arbeid for å taka vare på og betra gamle bustandsområde som er trua av regulering.

SNM-Trondheim har no i gang ei bymiljøgruppe, ei arbeidsmiljøgruppe, ei vassdragsgruppe, ei ressursgruppe og ei økopolitikkgruppe.

I Noreg arbeider no to-tre hundre grupper med natur- og miljøarbeid. Desse gruppene har til no arbeid isolert, slik at det har vore liten og ingen kontakt mellom dei enkelte gruppene. Mykje dobbeltarbeid har difor vore gjort. Dette har svekka miljøørsla i Noreg. SNM vil no ta initiativet til ei samordning av aktiviteten til dei enkelte natur- og miljøverngruppene. SNM skal freista å kontakta kvar enkelt gruppe, leggja fram for dei ideen om ei samla miljøørslle, og få han diskutert. Ein har så tenkt å få i stand eit landsmøte der ein skal drøfta korleis ei miljøørslle skal organiserast.

Ein meiner det er viktig med ei miljøørslle fordi: 1) Samhald gjer sterk. 2) Røynslar som ein har gjort ein plass kan lettare koma til nytte ein annan stad. 3) Ein meiner å ha vist at ein viktig årsak til øydelegginga som no truar både by- og bygdemiljøa våre, er sentraliseringa, som igjen er eit resultat av den distriktpolitikken som no vert førd i Noreg. Ei miljøørslle vil lettare kunna angripa rota til problema. Dette vil gjera arbeidet meir meningsfylt, fordi ein til no berre har prøvd å bøta på dei verste utslag av sentralisering. Eit arbeid som er dømd til å mislukkast dersom det vert dreve isolert.

Personar som er interessert i å vera med i SNM-Trondheims arbeid, og grupper som er interessert i å diskutera miljøørslletanken, kan skrive til: SNM-Trondheim, Singsakerbakken 20, 7000 Trondheim.

Rune Harald Thunestvedt

RYKKJADALEN – EN GODBIT I INNHERREDSNATUREN

av Rolv Hjelmsstad

Fra Grønningen i Levanger kommune, går en dal vestover som heter Rykkjadalen (på kartet kalt Røkkesdalen). Fra bilvegen nede ved vatnet er det ikke mye man ser til den, bare ei lita elv som renner ut i Grønningen. Begynner man imidlertid å gå oppover denne dalen, oppdager man snart at den er litt spesiell. Den smalner raskt ettersom man kommer innover, og på begge sider er det bratte bergvegger som det er vanskelig å forsere uten klatreutstyr.

Det som først slår en som er litt interessert i planter, er hvor frodig det er i dalen. Her står tyrihjel, mjørdurt og turt så tett at det mange plasser er vanskelig å komme fram, mens det oppover dalsidene er et grønt teppe av bregner. Det er da også botanisk dalen og områdene på hver side utmerker seg. Dette oppdager man først når man brøyter seg gjennom bregneskogen og når opp til nedre kanten av den steile bergveggen på sørsida. Her vokser liljekonvall, gulsildre, snøsildre, bergfrue, fjellsyre og rosenrot omtrent på bare fjellet, som består av en kalkrik fyllitt.

Foruten flere ganske uvanlige blomsterplanter, byr dalen på en imponerende samling av bregner, og etter et par korte besøk i dalen, noterte jeg meg hele tolv arter. Her finner en den skjøre fjell-loken, fine tuver med grønnburkne og taggbregne, og mange steder er liene dekt av fjellburkne.

Innerst i dalen kommer man til en botn, og her deler dalen seg i tre nye daler. I motsetning til nede i Rykkjadalen er det her enkelt å komme opp til myrene og rabbene på hver side av dalen. Og når man kommer opp hit, blir en møtt av et flott syn. Nesten alle myrene er rikmyrer og ofte helt dekt av orkideer. Det er hovedsaklig flekkmariland og nattfiol, men mange av myrene har også en stor bestand av purpur-rød engmariland. Det finnes også andre orkideer som stortveblad, grønnkurle og brudespore for å nevne noen av de ti artene jeg noterte meg.

Så er det bare å håpe at Rykkjadalen og områdene omkring blir skånet for tekniske inngrep som f.eks. skogsdrift med vegbygging, eller hyttebygging. Den innerste delen av dalen har såpass spredt skog at en burde ha råd til å spare den. Myrene og skogene omkring danner et fint turterreng, og foruten å inneholde en meget rik flora, har de derfor stor rekreativ verdi.

Til slutt noen ord til folk som fristes til å ta en tur til området. På grunn av den løse bergarten og store, løse og mosegrodde steinblokker, er det svært farlig å ferdes oppe i de bratte liene i Rykkjadalen. Og for all del: La orkideene få stå i fred og bli ikke fristet til å ta med en bukett heim! Skal en absolutt ha med seg disse praktfulle blomstene, så ta bilder av dem. Da vil du ha glede av dem mye lenger enn de få dagene de ville holde seg i en blomstervase!

*På mange av myrene er det en relativt stor bestand av engmarihand.
Foto R. H.*

FAKTA OM HAVØRN I VIKNA – 1972–73

Havørna finnes faktisk enda i Ytre-Namdalen. Den har som kjent fått noe tryggere kår etter at fredningen trådte i kraft i 1968. Vi skal forresten ikke være så beskjedne å si at havørna bare finnes i de ytre strøk av Namdalen, for det er en livskraftig stamme som holder til her – i alle fall på Vikna.

Årene 1972 og 1973 har vært normalt gode år for havørna med hensyn til hekkinga her ute. En dansk ornitolog har hatt oppsyn med 16 unger i 72. Sjøl merket jeg fem og hadde kjennskap til like mange som jeg ikke fikk tid til å sette ring på. Antallet unger som vokste opp det året var kanskje bortimot 20 stk. Det var flere reir med to unger, og i ett var det tre.

Lokalitetene hvor havørna hekker er kartlagt ganske bra nå, men det er best å holde dem hemmelig. Det viser seg å være mange flere reirplasser enn det er forplantningsdyktige par – noe som er naturlig. Et og samme ørnepar skifter mellom 2–5 reirplasser. Havørnas krav til territorium begrenser seg til et område så stort at det gir nok mat. I 1969 hadde to par reir på samme holme bare 200–250 m fra hverandre.

I år merket jeg 10 unger for Stat. Vilt., og det antallet en kan regne med ble matet på vingene i år, ligger kanskje opp mot fjorårets resultat. I sommer var det mange reir med bare en unge, og de restene mat en fant i reirene, tydet på at det har vært dårlig tilgang på føde i første halvdel av ungeperioden. Det er vanligvis i denne perioden man finner det største natforråd på reirkanten. Den største oppsamling av mat som ble registrert på et reir (28/6) var 10–12 flyndrer,

en halv skarv, restene av en gråmåse, rognkjeks, -kall, to småsei og en halv torsk. Det var bare en unge i reiret, og den var nesten utvokst. På samme øygruppe var det en skarvekoloni med 350–400 par stor- og småskarv, småskarven i dominans.

Forholdet mellom havørna og innbyggerne på Vikna er som det skal være mellom "godtfolk". Det er ingen hørbar diskusjon i gang blant husdyreierne om at havørna bør desimeres. Enkelte er det imidlertid også her som bedre så havørna sitte som en støvsamler på en tørrpinne i stua.

Årsaken til den positive holdningen overfor havørna, er at husdyreierne på Vikna har mulighet for å holde godt øye med dyra sine, og når dyr mangler eller er blitt skadd får ørna som regel ikke skylda for det, da en som oftest får greie på hva som er skjedd ved å undersøke litt omkring i området sauene holder til. Ørna har derfor praktisk talt ikke fiender i lokalbefolkningen på Vikna. Det som kan true ørna her på kysten er fotofeber og utenlandske "ørneselgere". Dette er

det lokalbefolkningens viktigste oppgave å hindre. På Vikna eadenne saka grei, men noe informasjon om hvordan en skal forholde seg i de ulike situasjonene med mistenksomme personer, er ønskelig.

Situasjonen inne på fastlandet ser ut til å være noe anderledes, særlig blant reineiere og saueiere. Flere av disse har en viss antipati mot ørn, og dette vet tobeinte egg- og ungerøvere å benytte seg av. Her har naturverninteresserte inne i landet en viktig oppgave — å prøve å informere og slette ut de fordommer som mange ennå har med hensyn til ørn.

Steinar Garstad

Aprops ørn.

Pavel i Direktoratet for Jakt, Viltstell og Ferskvannsfiske rådet i et program i lokalkringkastinga på forsommeren beboerne i Flatanger å holde småbarn inne p.g.a. ØRNETRUSELEN. Hvorfor har ikke Dusterforbundet reagert?

red.

FRA POSTKASSA

(Innlegg til denne spalte bør være kort).

FRA LEVANGER

1. Staupshaugen — Levangers gamle naturpark.

Den ligger som en grønn oase i en ellers etterhvert ensformig bolig- og asfaltørken — ikke lengre fra byen enn at alle kan nå den på sin søndags-formiddags-tur. Rundt i området er det rydda stier slik at også de som er dårlig til beins kan benytte seg av det. Området egner seg godt til familie-utflukter med barnevogn og småbarn.

Staupshaugen blir nå stadig nærmere og nærmere omkranset av bebyggelse, og det ville være synd om området skulle tape sin verdi som naturlunge eller kanskje forsvinne for godt.

Innen området kan en fra stiene iakttta en rekke fuglearter — bl.a. dvergspett. Denne og flaggspetten har forøvrig hekket ganske regelmessig her. Høyst beklagelig er det derfor at kommunens parkvesen i 1971 hogg ned en rekke margråtne osper — et treslag som ser ut til å favoriseres som reiret av disse fuglene.

Det er plantet inne en del edle løvtrær (bl.a. bøk og eik). En kan finne både blåveis og liljekonvall — hvis man er ute i god tid før de er opplukket.

Alt i alt kan en si at områdets beliggenhet, flora og fauna gjør at det bør få ligge urørt for framtida som en kilde til naturopplevelse for "Levangerbyggin" — og kanskje særlig for skoleelever på dagsekskursjoner.

2. Kløvjanmarka ved Levangerelva.

Kløvjanmarka er et oreskogsområde

i skrånende terreng langs Levangerelva. Terrenget vender stort sett mot nord, men dette er ikke til hinder for et ganske rikt fugleliv. Tidligere var det et sumpområde ved elva i tilknytning til området. Skogsområdet nyttes i noen grad til beiting.

Ved siden av or finnes rogn, bjørk, osp og selje godt representert — særlig ospeforekomstene er verdt å merke seg. I et hogstfelt i umiddelbar nærhet har en blandingsskog. Oreskogen er til en viss grad ispedd små og større grantrær.

Alt i alt er det notert 58 fuglearter innen området — da medregnet elva og tilstøtende kulturmark. Av disse er 38 arter påvist hekkende.

Blant de vanligste artene er gråtrost, løvsanger og bokfink, men også flaggspett, grønnspett og gulsanger er funnet i området.

Tidligere hekket både gluttsnipe, stokkand og krikkand fast i sumpområdet, her ble også hegren ofte sett. En annen art som ble funnet hekkende i sumpområdets mange morkne trær var toppmeis.

Fra Staupshaugen, Levanger.

Foto: Knut Krogstad

Gulsangeren som tidligere er nevnt, ble det et år funnet 5 reir av innen Kløvjanmamarka – som er ca. 1 km² stort.

Det som gjør at jeg vil ta opp dette området, er at det er nærmest å betrakte som selvstyrt skog. Det er svært lenge siden hovedområdet har vært gjenstand for hogst. Den relative gode forekomst av rogn, osp og selje gjør området spesielt attraktivt for spetter – og om vinteren også elg. Rådyr holder til innen området hele året.

Videre har området i de siste åra vært brukt som ekskursjonsområde for biologilinjen ved Levanger lærerskole. De har drevet med observasjonstrening og annet feltarbeid som har gått ut på å kartlegge området. Sikring av et slikt ekskursjonsområde i Levangers nærhet er etter mitt syn av stor viktighet.

De tankene jeg egentlig vil få fram med dette er at det i by- og bygdemiljøet/kulturlandskapet finnes en del biotoper som er verd å sikre, og at man forsøker å unnta dem fra boligbygging, veibygging o.a. utbyggingsformål. På den måten kan man beholde et variert landskap med grønne oaser selv i bebygde områder. Dette vil være av største betydning for de som skal vokse opp i asfalt- og betongjungelen.

Knut Krogstad
7660 Vuku.

En får håpe at det kan bli tatt hensyn til områder som de foran nevnte ved generalplanleggingen i Levanger kommune.

red.

HAVERTEN I FROØYENE

I Fauna nr. 2 1953 omtaler Arnold Tgv. Gisvold haverten. Han skrev bl.a.: "I massevis lå dyrene på Jødokka. 100—150 dyr kunne være samlet der. Nu er det ganske øde. Ukontrollert jakt får ta skylden. La oss fjerne denne truselen."

Han hadde rett, og i 1956 ble haverten fredet på Trøndelagskysten. I år — 17 år etter at fredningen trådte i kraft — har bestanden tatt seg ganske godt opp, men man må ikke begynne å jakte på disse dyrene likevel.

Hvert år blir det dessverre tyvslaktet en del unger, og alle som oppdager at noen tyvslakter havertunger bør melde fra til lensmannen øyeblikkelig.

En del unger blir også tatt av "storbåra" og drept på denne måte.

Haverten har vel fått sitt navn fordi den "erter havet". Den kan bli med dragsuget inn mot land, og det kan se ut som om den blir knust mot land. Plutselig dukker den og kommer opp et stykke fra land for igjen å gjøre samme kunststykke.

Gisvold skrev: "Storkobbens nifse brunstbrøl lar seg vanskelig beskrive. Det begynner fint, blir grovere etter hvert, er fælende — mest som en okse. I denne forbindelse nevnes Jødokka som ligger ut mot storhavet. Navnet belyses ved det en gammel fisker fortalte fra dette farlige farvann: Stod en på Høgkvitingen, ville en høre jøet fra havertene der ute."

Dette er en strekning på 11 1/2 km. Underregnede har selv stått på Husøy i Halten og hørt brølet fra havert som lå ved Dodden, en strekning på 5 km.

Føden er fisk, for det meste torsk som den tar omkring skjærene. En fisker fortalte meg at han en gang så en havert som kom opp med et kveitehode. Den fisken haverten tar er så ubetydelig at vi trenger ikke hate

haverten av den grunn. La oss ta vare på denne dyrearten.

Terje Støen, 7289 Halten.

RAPPORT FRA SKAUN

Fuglelivet i Skaun kommune vil jeg si er ganske variert. De observasjoner som først nevnes, er fra området rundt Laugen (65 m.o.h.) og våtmarksområdet i sørenden av dette vatnet — der Mora kommer ned.

En av de mest interessante observasjonene fra dette området gjelder ei tibetgås eller indisk stripegås (*Anser indicus*) som ble sett i tidsrommet 23.—25. mai 1967. Ellers kan jeg nevne:

Et individ horndykker 5. mai 1966, fire sotsnipper 12. mai 1966, en fjelljo 10. september 1966 og en ♂ gråspett 4. januar 1967.

Sommeren 1967 ble to stk. varslere sett, og jeg tror de hekket innen området. Videre kan nevnes: canadagås, sangsvane, brunnakke, stjertand, storlom, trane og grønnspett.

I ugleåret 1967 fant jeg i en litt videre omkrets rundt Laugen følgende uglearter hekkende: kattugle, hornugle og perleugle. Dessuten ble spurveugle sett flere ganger. Det ble også funnet et haukuglereir med tre nesten flyveferdige unger på et annet sted i Skaun kommune i 1967. Min eneste observasjon av hubro fant sted i 1971.

Tårnfalken fikk unger på vingene sommeren 1971. I alt har jeg med sikkerhet påvist 127 arter hittil innen Skaun kommune.

Anders By, 7360 Skaun.

FOSSEKALLENS STATUS PR. I DAG

Av Svein Efteland

Fossekallen (*Cinclus cinclus cinclus* L 1758) skulle vera vel verd eit nærare studium på NORSK grunnlag. Vår kjære nasjonalfugl er til dags dato for lite utforska i Norge, serleg når det gjeld trekkspørsmålet og nærings-tilhøva. Men også reint biologisk/økologisk meldar mange NORSKE spørsmål seg. Reir- og rugeforhold. Meir enn eit kull i året? Kor tidlege kull? Revirstorleik og tettleik på hekkestadar og i vinterelvar, og oppførsel i desse. Kor overnattar fossekallen? Fossekallen som indikator på eit vassdrags tilstand, flytningar, revir-truskar m.m.

Igrunnen skulle ikkje fossekallens levevis vera så vanskeleg å ta fatt på, sjøl om næringsspørsmålet og som indikator på vassdragstilstandar, kan vera meir kompliserte å undersøke kanskje.

Kjell Mork, Hareid på Sunnmøre, driv for tida ei utstrekt ringmerking i sitt distrikt, både i sommar- og vinterhalvåret. Vaksne og reirunger vert ringmerkte regelmessig, og kontrollerte, og det er blitt eit fint resultat til nå. Men Mork reknar ennå med å bruke nokre sesongar til før spørsmåla løyser seg opp og nye ting kjem til, kanskje årevis før "alt" er løyst. Han har mange reir under observasjon, og ved hjelp av ringmerkinga er det muleg å løysa biologiske forhold. Men mest av alt interesserer trekket til fossekallen. Kvar og kor langt kan fossekallar trekkje bort i vinterhalvåret? Er fuglen ikkje så trufast til norske vassdrag som vi lenge har rekna med?

Visst har vi lenge vore klar over at norske fossekallar dreg både til Danmark og Sør-Sverige, då fleire er slegne i hel mot fyrlykter i Kattegat (bl.a. Preuss 1959). Men er desse reint "tilfeldige" fuglar som vert jaga av norske isforhold og kanskje for liten plass ved dei gjenverande råker her?

Det har vist seg at mange norske fossekallar er *regelmessige* trekkfuglar til Sør-Sverige (Småland) og til Danmark. Uansett verforhold og vinterklima i Norge! Årleg kjem fuglar til sine vinterelvar i vårt granneland til sine respektive vinterelvar i siste halvdel av oktober, og dreg tilbake til sine heimlege vassdrag i mars/april. Same fuglane kjem gjerne tilbake til same elva, ja til same reviret, i år etter år.

Finskmerka fossekallar er funne att i nordnorske vassdrag, og ein fugl i Småland kom til Aust-Tyskland, like til grensa til Polen (Wester, brev 1972).

Eit utmerket arbeid med ringmerking i Småland, Sverige, gjer ornitologane Sune Andersson og Stig Wester, som har drive intenst sidan vinteren 1962–63. Til 1972 har dei der ringmerkt over 1000 fuglar. Resultatet er til den tid 5 gjennfunn i Norge, alle fra Jotunheimområdene. Dei driv også ringmerking i Jotunheimen for å kompensera arbeidet.

I Danmark har dei eigne "vandstærgrupper", under leiing av Jørn Eskildsen, Århus. Eit stort tal fuglar er ringmerkte, og til 1972 har dei også gjennfunn frå Norge, også i nokolunde same traktene som dei "svenske"

Fosskall

Foto: forf.

fuglane i Jotunheimområdet. Kjell Mork har også gjenntun frå Danmark.

Spørsmålet melder seg: Kvifor deler desse sørleg-norske fossekallane seg slik opp når dei trekker? To forskjellige populasjonar? Det er ikkje løyst ennå.

Det er å håpe at mange norske ringmerkerer vil ta seg godt av fossekallen i framtida, og hjelpa til med å løysa mange av spørsmåla til vår eigen nasjonalfugl. Fossekallen er ein særeigen fugl i sitt levevis, og ytterst interessant. Danskane og svenskane har også fargeingmerkt ein del fuglar i ymse fargekombinasjonar, og ver med å hald utkikk i alle vassdrag de kjem over etter desse fuglane!

Men kva eter fossekallen i Norge? Dette er verd ei heil "hovudoppgåve"! Sør-Europeiske mat-lister (bl.a. Creutz 1966) er ikkje det same som ei norsk næringsliste. Tek fuglen fiskeyngel i nokon grad? Ja, kven har tid og

kapasitet til denne oppgåva? Det er berre å gå på: Få med det som er muleg på dine kanter! Wester og Andersson har tenkt å ta fatt i dei smålandske elvedrag til vinteren for å finna ut "hva dom eter" der i Sverige. (Wester, pers medd). Vi nordmenn burde ikkje vera ringare enn svenskane. Ei oppfordring!

Haftorn (1971) kjem også med sterke ynskje om at næringsspørsmålet vert betre utforska i Norge.

Også utbredelsen, serleg i sørlege Norge, ser Haftorn som eit viktig spørsmål.

Vi skulle legge oss dette på hjertet, norske ornitologar.

Og husk at underteiknede tek imot alle opplysningar de har å fara med angående fossekallen, dersom de ikkje sjøl vil offentliggjere stoffet ein eller annan staden.....

Svein Efteland,
4060 Kleppe.

DØDNINGEHODE PÅ ØRLANDET

Dødningehodet er en tussmørkesvermer som egentlig hører hjemme i Sør-Europa og Afrika, men årlig foretar den vandringer nordover mot Skandinavia. I Trøndelag er den funnet ved en del anledninger. Det er i tidsrommet juli til oktober den kan dukke opp – særlig på ettersommeren i forbindelse med varmeperioder.

Dødningehodesvermeren er den største svermeren man finner i Norden, den har et vingespenn på 105–140 mm.

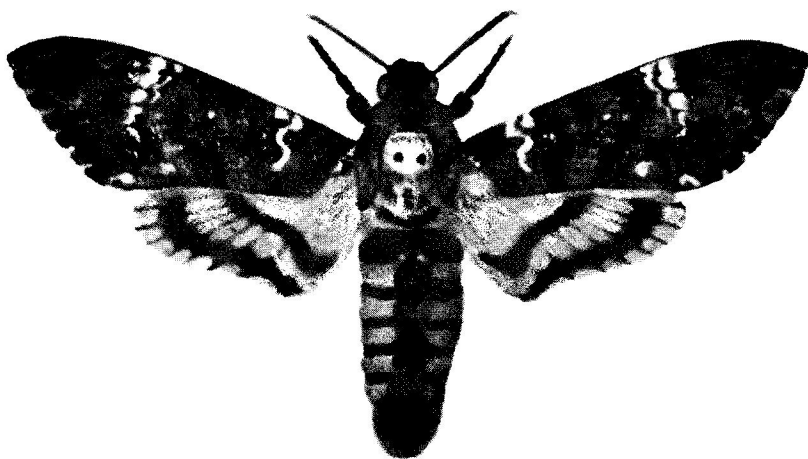
I Middelalderen ble arten forbundet med all slags ulykker, sykdom og død

– man trodde bl.a. at hvileløse sjeler hadde tatt bolig i dem. Denne tro skyltes den lyd som arten kan frambringe – en spe pipelyd – trolig ved at den støter ut luft gjennom snabelen, samt tegningen på oversiden av kroppen som minner om et dødningehode – derav navnet.

Dødningehodet liker honning og trenger gjerne inn i bikuber for å få seg en godbit.

Et eksemplar ble sett på Ørlandet 7. juli 1973 i forbindelse med den varmeperioden vi hadde en kort stund rundt disse tider.

Jon Suul

Dødningehodesvermer

Ved overrekkelsen på årsmøtet. Fra høyre Carl W. Gotaas, formann i NOF avd. Trondheim og Omland, Otto Frensen og prof.dr. Svein Haftorn.
Foto: S. H.

* CARL W. GOTAAS ÆRESMEDLEM * I NOF's LOKALAVDELING

På årsmøte i Norsk Ornitologisk Forening, Trondheim og omland avdeling 7. mars, ble tidligere dampskips-ekspeditør Carl W. Gotaas, Trondheim, valgt som foreningens første æresmedlem. Når denne opplysning ikke tidligere har kommet med i TN, så skyldes det en redaksjonell lapsus, som vi bare må beklage. Heller ikke har vi fått ovenstående bilde før ganske nylig.

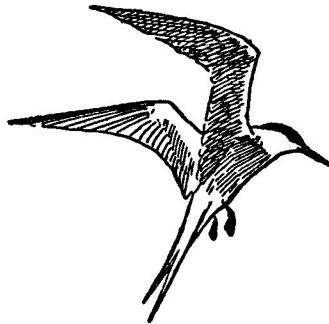
Gotaas er i dag, med sine 85 år, foreningens desidert eldste, aktive medlem. Sin relativt høye alder til tross, er han "still going strong", som det heter og følger meget nøye med i alt som skjer, ikke bare rundt omkring i naturen, men også i det som publiseres om forskning innen de biologiske fag.

Da Trondheim e.verk lanserte sine planer om Nesjø dam i Tydal, kastet Gotaas seg for fullt inn i kampen for å få bevart Nedalen slik den var, som et naturdokument for både botanisk og zoologisk, ikke minst ornitologisk, forskning. Gjennom sitt medlemskap i Trondhjems Turistforening ble han innvalgt i TTs Nedalsutvalg, og her nedla han et stort og meget verdifullt arbeid. På grunn av sitt sterke ornitologiske engasjement, var han også på en fullt ut tilfredsstillende måte istand til å forfekte NOFs synspunkter i saken.

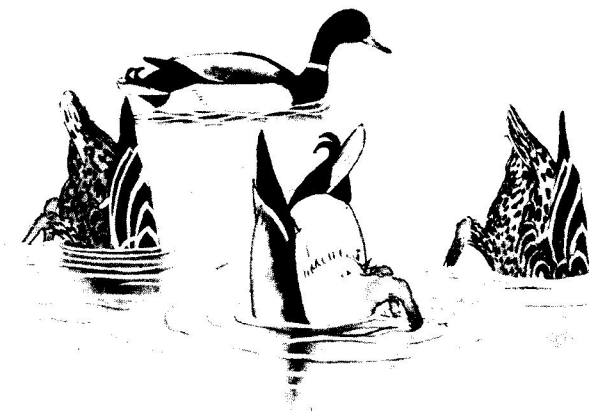
Det var ikke minst hans innsats i denne spesielle saken, som førte til at NOFs styre fant å ville gi Gotaas et æresmedlemskap i foreningen. Eller

ble det også lagt vekt på at Gotaas ved sitt engasjement og store interesse, også har vært og er, en stor inspirasjon for foreningens stadig voksende skare av yngre medlemmer. Fra Carl W. Gotaas har TN mottatt et brev, hvor han bl.a. anfører følgende:

Mot slutten av mai var jeg sammen med min hustru på et besøk i Kviknedalen, hvor vi en kveldsstund bl.a. fikk se og høre tre orrhaner som spilte på et jorde. Ellers vrimlet det av trekkfugler: Viper, trost, stær, linerle, spove etc. Den store opplevelsen hadde vi under en spasertur nedover dalen, hvor vi på et ganske stort jorde blant utkjørt gjødsel så noen heiloer. Vi gikk i ly bak husene for en kraftig snebygge, som virket på heiloene slik at de plutselig lettet, og — vi kunne jo ikke få tallet dem, men anslår antallet til minimum et par hundre!

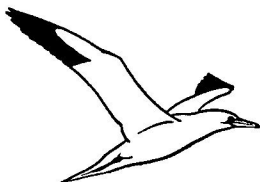
VANNFUGLTELLINGENE 1973/74

Som vanlig avholdes tellinger av overvintrende vannfugl over hele Europa. Vinteren 1972/73 fikk vi ganske god dekning over Trondheimsfjorden – bare Mosvik, deler av Inderøy og deler av Beitstadfjorden ble ikke med. Ytre Trøndelag ble som tidligere dårlig dekt. Vi håper selvfølgelig på best mulig resultat kom-

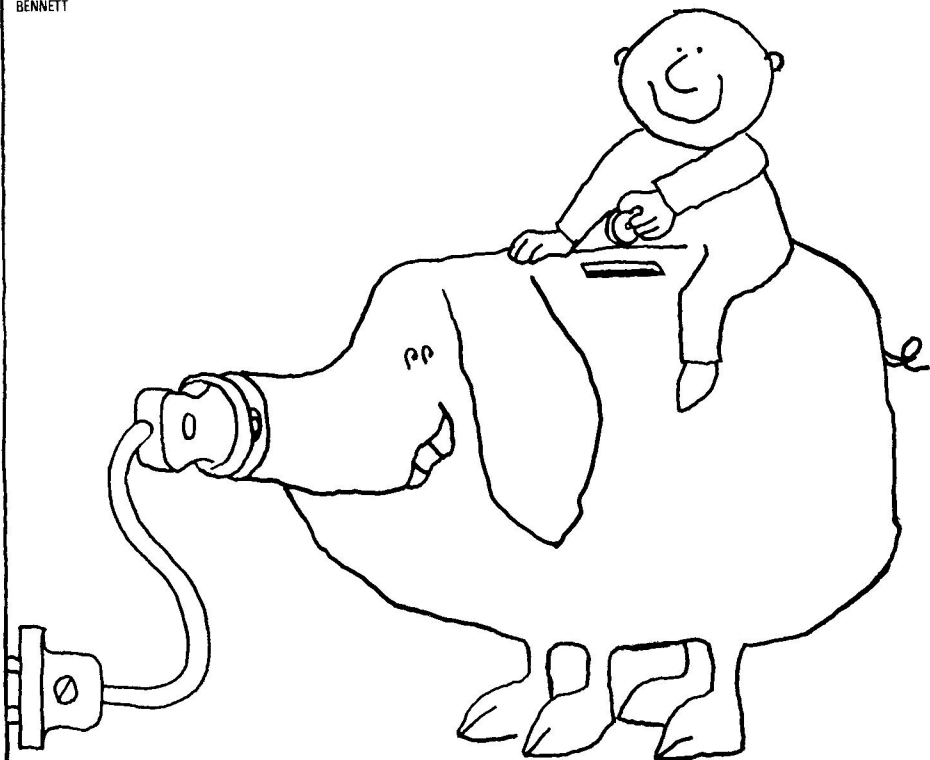
mende sesong og håper at flest mulig vil støtte opp om tiltaket. Det er særlig tellingen i løpet av januar som er viktig, og det er denne vi spesielt satser på.

Datoene er: 16/9, 14/10, 10.–18/11, 16/12, 5.–20/1, 17/2 og 17/3. Da telles lommer, dykkere, skarv, heire, gjess, ender, rikser, vadefugl, alkefugl, skjærpiplerke, stær, fossekall m.fl.

Resultatene blir publisert i *Sterna*, Norsk Ornitologisk Forenings tidskrift. De som var med siste vinter får tilsendt nye skjema direkte, andre som er interessert kan henvende seg til TN eller til lederen for tellingene i Norge: Alv Ottar Folkestad, Zoologisk Institutt, Rosenborg, Universitetet i Trondheim, 7000 Trondheim.

JS

Noen bruker mindre penger enn andre, f. eks. til oppvarming.

Velg rimelig varme – velg strøm.

Rimelig med strøm

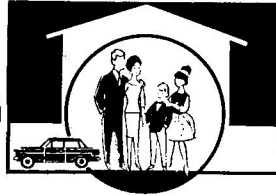
Nærmere informasjon om priser og valg av tariff finner De i vår brosjyre «Boligoppvarming» eller ved henvendelse til vårt abonnementskontor.

Med varm hilsen

TRONDHEIM ELEKTRISITETSVERK Hospitalslk. 20 tlf. 20 060 7000 Trondheim

BIL – BÅT – HJEM – ULYKKE – VILLA – HYTTE – REISE – SJØ – BUTIKK – KONTOR

TENK FORSIKRING

**TENK TRONDHJEMS
FORSIKRING**

LANDSDELENS EGET FORSIKRINGSSLELSKAP

FORENINGENE I TRØNDELAG

Adresser:

Sør-Trøndelag Naturvern, c/o
DKNVS, Museet, Erling Skakkes gt.
7000 Trondheim,

Nord-Trøndelag Naturvern, c/o Odd
Schei, Bamberg, 7600 Levanger.

Norsk Ornitologisk Forening Avd.
Trondheim & Omland, Boks 139,
7001 Trondheim.

Norsk Botanisk Forening, Trønde-
lagsavdelingen, c/o DKNVS, Museet,
Erling Skakkes gt., 7000 Trondheim.

Verran Feltbiologiske Forening, c/o
Tor M. Larsen, 7723 Follafoss.

Stjørdal Feltbiologiske Forening, c/o
Gunnar Rofstad, 7570 Hell

Steinkjer Feltbiologiske Forening,
c/o Bjørn Kinderås, Trøavn. 21, 7700
Steinkjer.

Levanger Feltbiologiske Forening,
c/o Odd Schei, Bamberg, 7600 Lev-
anger.

Hommelvik Feltbiologiske Ung-
domsforening, c/o Geir Hammer, 7550
Hommelvik.

Trondheim Feltbiologiske Ung-
domsforening, Boks 2094, 7001
Trondheim.

SNM, Stud.post 157, NTH, 7034
Trondheim.

Steinkjer Natur og Ungdom, v/Vigdis
Hjulstad, Erik Jarls gt. 22, 7700 Steinkjer

Topp-trio til feltbruk

ROGER T. PETERSON,
GUY MOUNTFORT OG
P. A. D. HOLLON:

Europas fugler

NORSK UTGAVE VED
HOLGER HOLGERSEN

Over 1200 illustrasjoner
(670 i farger).
384 utbredelseskart.
373 tekstsider: Fuglenes
utseende, levevis, til-
holdssted, atferd, sang,
lokke- og varselrop.
Fuglenavnene på ti
språk. Alle fugler
funnet i Norge er om-
talt.

Pris kr. 54,- innbundet.

tiden

F. H. VAN DEN BRINK:

Europas pattedyr

NORSK UTGAVE VED
JØRGEN A. PEDERSEN

173 pattedyrarter som
forekommer i Norge
eller øvrige Europa. Alle
er avbildet (med få
unntak i fire farger).
138 utbredelseskart.
220 tekstsider: Dyras
utseende, kjennetegn,
tilholdssted, levevis.
Tegninger av spor og
tenner, fotos av kranier.
Artsnavnene på åtte
språk.

Pris kr. 44,- innbundet.

tiden

LIONEL G. HIGGINS OG
NORMAN D. RILEY:

Sommer- fugler

NORSK UTGAVE VED
MAGNE OPHEIM

760 fargeillustrasjoner
viser over- og under-
siden av alle dag-
sommerfugler (hunner
og hanner) i Europa og
Nordvest-Afrika.
371 utbredelseskart.
366 tekstsider:
Utseende, flygetid, til-
holdssted, variasjoner,
liknende arter m.m.
Alle 97 arter funnet i
Norge er med.

Pris kr. 59,- innbundet.

tiden

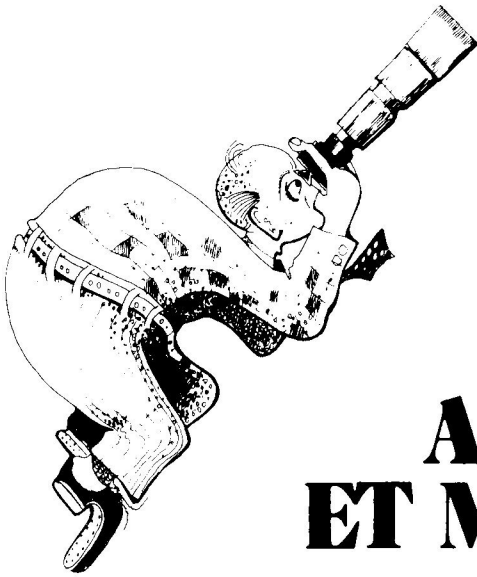
TIL:

AVSENDER:

TRØNDESK NATUR

Boks 2156

7001 Trondheim

**DET
ER
ALLTID
ET MOTIV**

Kings FOTO

O. E. HOLMGREN A/S

DRONNINGENS GT. 9 · POSTBOKS 40 · 7001 TRONDHEIM · TLF. 28480 · 29440